

**Wyrok z dnia 20 lipca 1995 r.
II URN 21/95**

Jeżeli po ustaniu prawa do emerytury uprawniony nie pobierał świadczenia z uwagi na to, że pozostawał w zatrudnieniu w pełnym wymiarze czasu pracy, ponowne ustalenie podstawy wymiaru świadczenia w razie rezygnacji z pracy następuje według zasad określonych w art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent, o zasadach ustalania emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 104, poz. 450 ze zm.).

Przewodniczący SSN: Maria Tyszel, Sędziowie SN: Maria Mańkowska (sprawozdawca), Andrzej Wróbel

Sąd Najwyższy, przy udziale prokuratora Jana Szewczyka, po rozpoznaniu w dniu 20 lipca 1995 r. sprawy z wniosku Janusza R. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. o podstawę wymiaru emerytury, na skutek rewizji nadzwyczajnej Ministra Sprawiedliwości [...] od wyroku Sądu Wojewódzkiego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie z dnia 13 kwietnia 1994 r., [...]

u c h y l i ł zaskarżony wyrok oraz decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Ostrołęce z dnia 28 października 1993 r., [...] i ustalił, że do obliczenia podstawy wymiaru emerytury Janusza R. należy przyjąć jego wynagrodzenie z lat kalendarzowych: 1989, 1990, 1991 i 1992.

Uzasadnienie

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. decyzją z dnia 30 października 1992 r. przyznał Januszowi R. emeryturę od dnia 16 sierpnia 1992 r. i zawiesił jej wypłatę z uwagi na kontynuowanie przez wnioskodawcę zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy. Wnioskodawca wykonywał zatrudnienie do dnia 31 grudnia 1992 r. i we wniosku z dnia 18 lutego 1993 r. wnosił o obliczenie podstawy wymiaru emerytury od zarobków osiągniętych w latach 1990-1992.

Decyzją z dnia 3 marca 1993 r. organ rentowy doliczył dalszy okres zatrudnienia do ustalenia wysokości emerytury i podjął wypłatę świadczenia od dnia 1 stycznia 1993 r. We wniosku z dnia 15 marca 1993 r. wnioskodawca ponownie domagał się obliczenia podstawy wymiaru emerytury od zarobków osiągniętych w latach 1990-1992 i decyzją z dnia 23 marca 1993 r. organ rentowy również odmówił dokonania zmiany podstawy wymiaru pobieranej przez wnioskodawcę emerytury. Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie wyrokiem z dnia 19 maja 1993 r. [...] oddalił odwołanie wnioskodawcy od decyzji organu rentowego z dnia 23 marca 1993 r.

W kolejnym wniosku z 30 sierpnia 1993 r. wnioskodawca domagał się wyliczenia podstawy wymiaru emerytury z kolejnych 4 lat kalendarzowych, tj. od dnia 1 stycznia 1989 r. do 31 grudnia 1992 r. na podstawie art. 7 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent, o zasadach ustalania emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 104, poz. 450 ze zm.).

Decyzją z 28 października 1993 r. organ rentowy odmówił ponownego ustalenia wysokości emerytury od wyższego wynagrodzenia z lat 1989-1992 uznając, że na podstawie art. 79 ustawy z dnia 24 maja 1990 r. o zmianie niektórych przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym (Dz. U. Nr 36, poz. 206), ponowne ustalenie wysokości emerytury może nastąpić od wyższego wynagrodzenia wypłaconego pracownikowi wyłącznie po przyznaniu świadczenia za cały okres wymagany do ustalenia podstawy wymiaru. Oznacza to, że do obliczenia podstawy wymiaru można przyjąć wynagrodzenie uzyskane w okresie czterech kolejnych lat kalendarzowych, przypadających po przyznaniu świadczenia, licząc wstecz od roku, w którym zgłoszono wniosek.

Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie wyrokiem z dnia 13 kwietnia 1994 r., [...] oddalił odwołanie wnioskodawcy od decyzji organu rentowego z dnia 28 października 1993 r., jednakże w uzasadnieniu tego wyroku Sąd przyznał, że rozpoznając odwołanie błędnie przyjął, że skoro wnioskodawca złożył wniosek o emeryturę w dniu 13 października 1992 r., to nie może być uwzględnione roszczenie o wyliczenie podstawy wymiaru świadczenia z lat 1989-1992 skoro po przyznaniu emerytury wnioskodawca nadal był zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy do 31 grudnia 1992 r. i w tym okresie nie pobierał świadczenia.

Minister Sprawiedliwości zaskarżył powyższy wyrok w drodze rewizji nadzwyczajnej, zarzucając rażące naruszenie prawa, a w szczególności art. 7 ust. 1 pkt 2 i art. 8 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent... (Dz. U. Nr 104, poz. 450 ze zm.) i wnosił o uchylenie zaskarżonego wyroku oraz decyzji organu rentowego i orzeczenie, że do obliczenia podstawy wymiaru emerytury wnioskodawcy Janusza R. należy przyjąć jego wynagrodzenie z lat kalendarzowych 1989, 1990, 1991 i 1992. Rewidujący podniósł, że powołany przepis art. 8 ust. 1 pkt 2 ustawy z 17 października 1991 r. stanowi dostateczną podstawę prawną do ponownego ustalenia podstawy wymiaru emerytury według zasad określonych w art. 7 tejże ustawy dla osoby, która wcześniej miała ustalone prawo do emerytury. Takie też stanowisko przyjmował wielokrotnie Sąd Najwyższy i utrwała się wykładnia końcowego akapitu art. 7 ust. 1 ustawy o rewaloryzacji, że zastrzeżenie, iż "okres ostatnich lat kalendarzowych liczy się wstecz od roku, w którym zgłoszono wniosek o emeryturę lub rentę" może być rozumiane nie tylko jako odnoszące się do złożenia wniosku o przyznanie świadczenia, ale także do złożenia wniosku o wypłatę świadczenia, jeżeli mimo ustalenia prawa do emerytury lub renty uprawniony nie pobierał świadczenia, pozostając w zatrudnieniu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Rewizja nadzwyczajna jest uzasadniona.

Organ rentowy odmówił wyliczenia podstawy wymiaru świadczenia wnioskodawcy z wynagrodzenia pobieranego przez niego w latach 1989-1992 na podstawie art. 79 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. Nr 40, poz. 267 ze zm.) w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 24 maja 1990 r. o zmianie niektórych przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym (Dz. U. Nr 36, poz. 206).

Przepis ten przewiduje w ust. 2, że na wniosek osoby zainteresowanej ustala się, na zasadach określonych w art. 16 i 16¹, nową podstawę wymiaru od wyższego wynagrodzenia - wypłaconego pracownikowi po przyznaniu świadczenia - za cały okres

wymagany do ustalenia podstawy wymiaru.

Art. 79 ust. 2 o z.e.p. ma zastosowanie także pod rządem ustawy z dnia 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent, o zasadach ustalania emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 104, poz. 450 ze zm.) z tym, że zamiast art. 16 i art. 16¹ ustawy o z.e.p. stosuje się zasady określone w art. 7 ustawy o rewaloryzacji.

Nowe brzmienie art. 79 ust. 2 ustawy o z.e.p. wskazuje, że przepis ten należy stosować do osób, które po ustaleniu prawa do emerytury lub renty, pobierały przyznane świadczenie. Inna natomiast sytuacja zachodzi, gdy po ustaleniu prawa do świadczenia emerytalnego bądź rentowego, osoba uprawniona pozostawała nadal w zatrudnieniu i nie pobierała świadczenia, jak miało to miejsce w przypadku wnioskodawcy. W orzecznictwie Sądu Najwyższego i doktrynie dostrzega się różnicę między nabyciem prawa do świadczenia (art. 76 ustawy o z.e.p.), a datą przyznania świadczenia (art. 79 ustawy o z.e.p.). W uchwale Sądu Najwyższego z dnia 10 sierpnia 1988 r., III UZP 22/88 (OSNCP 1989 z. 12 poz. 194), uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 27 listopada 1989 r., III UZP 11/89 (OSNCP 1990 z. 6 poz. 72), a także w wyrokach Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 1992 r., II URN 86/91 i z dnia 9 marca 1993 r., II URN 4/93 przyjmowano, że datą przyznania świadczenia jest data, od której ustalono prawo do pobierania świadczenia.

Sąd Najwyższy w składzie orzekającym podzielił to stanowisko. Konsekwencją tego jest stwierdzenie, że przepis art. 79 ust. 2 ustawy o z.e.p. ma zastosowanie wyłącznie do osób, które po ustaleniu prawa do świadczeń pobierały je, nie ma natomiast zastosowania do sytuacji faktycznej wnioskodawcy, który po ustaleniu prawa do emerytury, nie pobierał świadczenia wobec kontynuowania zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy.

W przytoczonej w rewizji nadzwyczajnej uchwale Sądu Najwyższego z dnia 8 listopada 1993 r., II UZP 21/93 (OSNCP 1994 z. 3 poz. 67) wyjaśniono, że w sytuacji, gdy osoba, która po ustaleniu prawa do emerytury lub renty odstąpiła od realizacji tego prawa i nie pobierała świadczenia, gdyż pozostawała w zatrudnieniu, to zgłaszając następnie wniosek o realizację nabytego prawa, tj. o wypłatę świadczenia, ma prawo do ustalenia podstawy wymiaru świadczenia z wybranego przez siebie okresu - zgodnie z art. 7 ust. 1 ustawy o rewaloryzacji, z tym zastrzeżeniem, że przez użyte w tym przepisie określenie "rok, w którym zgłoszono wniosek o emeryturę lub rentę" należy rozumieć rok, w którym zgłoszono wniosek o wypłatę emerytury lub renty poprzednio nie pobieranej. Nie ma bowiem racjonalnych przesłanek, by osoby nie pobierające świadczeń, były w gorszej sytuacji od osób, które mimo spełnienia przesłanek do nabycia świadczenia, nie wystąpiły o jego ustalenie.

Powyższa wykładnia Sądu Najwyższego utrwaliła się, o czym świadczą kolejne orzeczenia Sądu Najwyższego, również przytoczone w rewizji nadzwyczajnej, z dnia: 15 marca 1994 r., II URN 3/94 (OSNAPiUS Nr 2 poz. 32), 22 czerwca 1994 r., II URN 19/94 (OSNAPiUS Nr 7 poz. 115), 21 lipca 1994 r., II URN 21/94 (OSNAPiUS Nr 9 poz. 150), 25 października 1994 r., II URN 31/94 (OSNAPiUS 1995 Nr 3 poz. 38) i z 18 listopada 1994 r., II URN 35/94 (OSNAPiUS 1995 Nr 4, poz. 55).

Podzielając w pełni ten pogląd i wywód rewizji nadzwyczajnej Sąd Najwyższy uznał, że zaskarżony wyrok i decyzja organu rentowego z dnia 20 października 1993 r. zostały wydane z rażącym naruszeniem art. 7 ust. 1 pkt 2 ustawy o rewaloryzacji.

Uwzględnienie rewizji nadzwyczajnej jest uzasadnione mimo upływu 6-miesięcznego terminu z art. 421 § 2 k.p.c., bowiem naruszony został interes Rzeczypospolitej Polskiej przez pozbawienie uprawnionego należnych mu świadczeń ubezpieczeniowych w wyniku nieprawidłowego zastosowania obowiązujących przepisów prawa. Godzi to w zasadę praworządności i ochronę interesów każdego obywatela.

Zgodnie z art. 7 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 17 października 1991 r. o rewalizacji wnioskodawcy przysługuje prawo do obliczenia podstawy wymiaru emerytury z kolejnych 4 lat kalendarzowych, wybranych z ostatnich 13 lat kalendarzowych, wskazanych przez wnioskodawcę na lata 1989-1992, ponieważ wniosek o wypłatę tak obliczonej emerytury złożył on do organu rentowego do dnia 31 grudnia 1993 r. Okres ostatnich lat kalendarzowych liczy się bowiem wstecz od roku, w którym złożono wniosek o wypłatę świadczenia, jeżeli mimo ustalenia prawa do emerytury, uprawniony nie pobierał świadczenia z uwagi na to, że pozostawał w pełnym zatrudnieniu.

Z tych też względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 422 § 1 k.p.c. uchylił zaskarżony wyrok i decyzję organu rentowego oraz ustalił, że do obliczenia podstawy wymiaru emerytury wnioskodawcy należy przyjąć wynagrodzenie z lat kalendarzowych 1989-1992.

=====